

Yttrande

2020-06-11

Dnr 59–2020

**SÄKERHETS- OCH
INTEGRITETSSKYDDSNÄMNDEN**

Justitiedepartementet
Ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L4@regeringskansliet.se

Ett effektivare regelverk för utlänningsärenden med säkerhetsaspekter

(SOU 2020:16)

Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden har anmodats att yttra sig över innehållet i rubricerat betänkande.

Nämnden har granskat betänkandets överväganden och förslag främst med utgångspunkt från sin uppgift att ur ett rättssäkerhets- och integritetsskyddsperspektiv utöva tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet. Nämnden har med denna utgångspunkt i huvudsak inget att erinra mot övervägandena och förslagen, men vill framföra följande synpunkter.

Den föreslagna lagen om särskild kontroll av vissa utlännningar innebär att lagstiftningen blir tydligare och mer överskådlig. Utredningens förslag syftar till, och kommer sannolikt att innebära, att den nationella säkerheten stärks. Det kan emellertid konstateras att förslagen möjliggör en ökad användning av hemliga tvångsmedel, därtill tillkommer utvidgade möjligheter att använda andra och nya tvångsmedel, vilket kan komma att innebära intrång i enskildas personliga integritet i fler fall och på fler sätt. Under sådana förhållanden är det viktigt att det finns adekvata rättssäkerhetsåtgärder som på ett effektivt sätt motverkar att tvångsåtgärderna missbrukas. Att bestämmelsen om proportionalitetsprincipen särskilt beaktas vid tillämpningen av lagen blir av stor betydelse då principen i vissa fall kommer att sätta de yttersta ramarna för t.ex. hur länge ett förbud att lämna vistelseorten ska gälla och vid bedömningen av förutsättningarna för Säkerhetspolisen att fatta beslut om att omhänderta elektronisk kommunikationsutrustning för kopiering.

En effektiv tillsyn av användningen av hemliga tvångsmedel är en viktig rättssäkerhetsåtgärd och av avgörande betydelse för att balansera de åtgärder som föreslås. Nämnden utvecklar i det följande synpunkter i några särskilda frågor.

Tillsyn över användningen av hemliga tvångsmedel (ändring i 1 § lagen (2007:980) om tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet)

Nämnden anser som framgått ovan att det är angeläget att en effektiv tillsyn utövas över användningen av hemliga tvångsmedel enligt den nya lagen. Med hänsyn till nämndens uppdrag och vana vid att hantera känsliga uppgifter är det lämpligt att tillsynsuppgiften utförs av nämnden. Den föreslagna regleringen innebär att tillsynen även ska omfatta kontroll på begäran av enskilda avseende användningen av hemliga tvångsmedel, vilket nämnden ser positivt på.

Som nämns i utredningen kan det tolkas som att nämndens tillsyn redan idag omfattar användning av hemliga tvångsmedel enligt lagen (1991:572) om särskild utlänningskontroll. Det innebär att det föreslagna tillägget i bestämmelsen kan anses utgöra något av en dubbelreglering. Nämnden anser emellertid, i likhet med utredningen, att det inte är otvetydigt att nämndens tillsyn har den omfattningen. Nämnden delar därför uppfattningen att det behövs ett uttryckligt lagstöd som innebär ett tydligt tillsynsmandat över användningen av hemliga tvångsmedel enligt den föreslagna lagen.

Överskottsinformation (5 kap. 22 §)

Nämnden välkomnar förslaget om en författningsreglerad dokumentations-skyldighet i bestämmelsen om överskottsinformation. Nämnden har vid flera granskningar av brottsbekämpande myndigheters användning av hemliga tvångsmedel funnit så stora brister i dokumentationen att det försvårar eller, i vissa fall, omöjliggör för nämnden att utreda vad som har hänt. Förslaget ligger även i linje med den ändring i motsvarande bestämmelse i bland annat rättegångsbalken som föreslås i betänkandet Rättssäkerhetsgarantier och hemliga tvångsmedel (SOU 2018:61) och som nämnden tidigare yttrat sig om.¹

När det gäller vald terminologi i den föreslagna bestämmelsen om överskotts-information noterar nämnden att författningstexten ger Säkerhetspolisen möjlighet att besluta om ”uppgifter” i stället för ”upptagningar och uppteckningar”. Som det får förstås blir utgångspunkten därmed att det ska röra sig om uppgifter från upptagningar och uppteckningar i stället för hela eller delar av dessa. Formuleringen överensstämmer med motsvarande bestämmelse i 21 a § i lagen om särskild utlänningskontroll. Terminologin avviker emellertid från den som används i andra sammanhang, exempelvis i nämnda betänkande där det föreslås stora ändringar avseende regleringen av hanteringen av överskotts-information. Det förefaller som att den nu aktuella utredningens avsikt har varit

¹ Se nämndens remissyttrande den 14 november 2018 över SOU 2018:61 i ärende dnr 108-2018.

att tydliggöra att det som huvudregel ska röra sig om enstaka uppgifter, det vill säga en viss uppgift som är av särskilt vikt såsom exempelvis ett telefonnummer eller ett visst samtal. Om avsikten är att åstadkomma en ändring i hanteringen av överskottsinformation bör detta enligt nämnden förtydligas i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Fråga om hemlig övervakning enligt 27 kap. 19 § första stycket 3 rättegångsbalken för visst syfte (5 kap. 14 §)

Utredningen föreslår att hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska få användas för att lokalisera en utlänning som inte fullgjort sin anmälnings-skyldighet. Det innebär ett i tvångsmedelssammanhang nytt syfte och ny reglering. En parallell kan dras till de fall när hemlig övervakning används i en förundersökning med det primära syftet att lokalisera och gripa en misstänkt gärningsman. Nämnden har inom ramen för olika granskningar uttryckt tveksamhet till om regleringen i rättegångsbalken ger rätt till hemlig övervakning i sådant syfte.² Då rättsläget i denna del får anses oklart är det enligt nämnden positivt att utredningen lämnar ett förslag som inte skapar motsvarande otydlighet i lagen om särskild kontroll av vissa utlänningar.

Detta yttrande har beslutats av Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden. I beslutet har Barbro Thorblad (ordförande), Anti Avsan, Charlotta Bjälkebring Carlsson, Matheus Enholm, Elisabeth Falkhaven, Eva Flyborg, Christina Linderholm, Olle Sandahl och Björn von Sydow deltagit. Ylva Marsh har varit föredragande.

Barbro Thorblad

Ylva Marsh

² Se exempelvis nämndens uttalande den 11 november 2019 i ärende dnr 132-2018.